

**PROTESTANTS ONTHAAL VZW
JUSTITIEEL WELZIJSWERK**

Cansstraat 12 -1050 Brussel

Telefoon: 02/500 10 16 - Fax: 02/512 70 30 Facebook:

<https://www.facebook.com/AccueilProtestantASBL>

VZW opgericht in 1975

KREDIETBANK: 424-5536891-54

RAAD VAN BESTUUR

Voorzitter Mevrouw S. Tiedje- Streffer

Vice-voorzitter Dhr. G. Kuypers

Secretaris Mevrouw A. Byiza

Penningmeester Dhr. P. Lambert

Leden

Mevrouw S. Tiedje-Streffer

Dhr. G. Kuypers

Mevrouw A. Byiza

Dhr. P. Lambert

Mevrouw J. Krabbe

Mevrouw F. de Montebello

Dhr J. Sinnema

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. DE DIENST	4
2. PSYCHOSOCIAAL WERK	5
2.1. Ons publiek	5
2.2. Ontmoetingsplaatsen	6
2.3. Sociale follow-up	7
2.4. Psychologische follow-up	7
2.5. Workshop-activiteiten	8
3. ACTIVITEIT 2021	9
3.1. Aantal bestanden	9
3.2. Plaats van de interviews	10
3.3. Nieuwe toepassingen	10
3.4. Activiteiten in de bijlage	11
4. PROFIEL VAN DE GEVOLGDE PERSONEN	11
4.1. Algemeen	11
4.2. Inkomen	12
4.3. Situatie in de gevangenis	13
4.4. Vastgelegde feiten	13
5. TRANSITACCOMMODATIE	14
6. SPECIFIEKE PROJECTEN EN EENMALIGE ACTIES	15
6.1. Het gratis sociale alarmnummer	15
6.2. Nationale Gevangenis Dagen (NPD)	15
6.3. Animatie van het bordspel Contretemps	16
6.4. Kerstcadeaus in Berkendael	16
6.5. Noodgevallen kits	16
7. OPLEIDING, CONFERENTIES	17
8. NETWERK	17
8.1. Werkgroepen	17
8.2. Vertegenwoordiging binnen de sector	19

Inleiding

Ook dit jaar bleven de gevolgen van de gezondheidscrisis van invloed op het psychosociale werk dat met gedetineerden wordt verricht. Het absentisme van het gevangenispersoneel bemoeilijkt de continuïteit van de psychosociale follow-up, en de opeenvolging van verschillende door de gevangenisdirectie uitgevaardigde gezondheidsvoorschriften beperkte de toegang tot de gevangenissen voor zowel externe als interne werknemers. Er waren bepaalde zichtbare en kwantificeerbare gevolgen waarover in de media werd bericht, zoals overbevolking van de gevangenissen en een opeenvolging van stakingen van gevangenispersoneel.

Het International Prison Observatory (IOP) meldt: *"Op 25 november heeft de Centrale Toezichtsraad voor Gevangenissen een advies uitgebracht over de overbevolking van de gevangenissen in het kader van de vierde golf. De overbevolking is de laatste maanden toegenomen. Op 19 november werden 10.885 mensen vastgehouden op een capaciteit van 9.611 plaatsen. Dit geldt des te meer omdat deze gevangenissen de afgelopen weken te maken hebben gehad met lockdowns en/of stakingen van gevangenispersoneel.*

In deze omstandigheden worden de fundamentele rechten van de gedetineerden ernstig ondermijnd: beperkte bezoeken en contacten met familieleden, toegang tot advocaten - beperkte of onderdrukte activiteiten binnen de gevangenis: wandelingen, douches, opleiding, werk, medische of sociale afspraken, enz. promiscuïteit, onmogelijkheid om sanitaire en afstandsmaatregelen te respecteren.

De burgemeesters van Bergen en Sint-Gillis reageerden door decreten uit te vaardigen om de overbevolking in de gevangenissen van hun gemeenten te beperken.

Waar nodig wijst het PVC met name op het recht om familie- en sociale banden te onderhouden door regelmatige en, voor zover mogelijk, persoonlijke bezoeken; het recht op arbeid, opleiding, vrijetijdsbesteding en culturele activiteiten; het recht op sportactiviteiten en wandelingen in de open lucht; het recht op psychologische of psychiatrische bijstand en op gezondheidszorg die gelijkwaardig is aan die welke buiten de gevangenis wordt verstrekt; het recht op een adequate voorbereiding op ontslag door een passende follow-up en de nodige regelingen voor ontslag en verlof.

Het OIP deelt de aanbevelingen van de Raad voor de Vrede en dringt er bij de regering op aan de binnenkomst in de gevangenis drastisch te beperken en het verlaten van de gevangenis te bevorderen.

Wat zal er gebeuren wanneer de bepalingen inzake de tenuitvoerlegging van korte straffen in werking treden?

Degenen die werkzaam waren op het gebied van de rechtsbijstand hadden het trieste voorrecht andere, minder ingrijpende effecten op te merken en ons daarop te attenderen, waarvan de repercussies een sterke weerslag hadden op het affectieve, emotionele en familiale leven van zowel de gedetineerden als hun gezinnen.

Bovendien werd in 2021 eindelijk een orgaan opgericht dat al jaren gepland was en waarop al jaren gewacht werd: de commissie voor het klachtrecht van gedetineerden. Het heeft slechts vijftien jaar geduurd vooraleer de gevangenisadministratie dit recht eindelijk toepaste, hoewel het in 2005 in de beginselenwet was opgenomen. De Commissie heeft nu de bevoegdheid om een door of namens een gevangenisdirecteur genomen besluit geldig te verklaren of ongeldig te verklaren na een klacht van een gedetineerde. Het spreekt vanzelf dat dit een zekere vooruitgang betekent bij de erkenning van de rechten van gevangenen.

Ook dit jaar heeft het APO-team, samen met de Brusselse rechtshulpsector en de directie van de Brusselse gevangenissen, deelgenomen aan verschillende werkgroepen met het oog op de verhuizing van de drie huidige sites (Berkendael, Vorst en Sint-Gillis) naar de site van Haren, die een capaciteit heeft van 1.190 gedetineerden. Deze werkgroepen boden ons onder meer een visualisatie op basis van de architecturale plannen van de nieuwe site, alsook de mogelijkheid om een bezinning op gang te brengen over de voorbereiding, de planning en de harmonisatie van onze toekomstige professionele interventies. Er zullen immers belangrijke aanpassingen moeten worden doorgevoerd, zowel tijdens de maanden van de verhuizing als tijdens de eerste periode van ingebruikneming van het terrein. In de komende weken wordt een fysiek bezoek aan de locatie in Haren verwacht, en de aangekondigde datum voor het begin van de overbrenging van gevangenen is momenteel vastgesteld op september 2022.

1. DE DIENST

Het APO-team is als volgt samengesteld:

- Catheline Zürni en Cristina Zamfirache - maatschappelijk werkers (1,7 VTE)
- Anne-Line Duplan - psycholoog (0,7 VTE)
- David Van De Sompele - sociaal-cultureel animator (0,4 VTE)

Het jaar 2021 werd geopend met een versterkt team met 2 nieuwe collega's, Zamfirache Cristina en Van De Sompele David, die in het laatste kwartaal van 2020 bij APO zijn gekomen.

In de loop van het jaar heeft APO ook bijgedragen tot de opleiding van studenten door drie stagiairs te ontvangen:

- Yaguel Agate, student psychologie (Marie Haps Instituut) in januari-februari.
- Lena Olyslager, student maatschappelijk werk (Cardijn Instituut) van oktober tot december.
- Antonin Redaelli, student maatschappelijk werker (Cardijn Instituut) vanaf eind december.

Op institutioneel niveau is het APO zowel een onafhankelijke statutaire eenheid als een dienst die geïntegreerd is in het Protestants Sociaal Centrum (PSC). Het Centrum bestaat daarnaast nog uit 3 andere diensten:

- een algemene welzijnsdienst
- een ondersteuningsdienst voor vluchtelingen
- een schuldbemiddelingsdienst.

Verder beschikt het PSC over een sociaal restaurant, een meubelwinkel en een sociale garderobe, en er worden regelmatig sociaal-culturele activiteiten aangeboden. Deze synergie bevordert de bundeling van de middelen en een verscheidenheid van sociale bijstand.

Het APO-team komt elke week bijeen voor teamvergaderingen, die een gelegenheid zijn om :

- samen de agenda voor de volgende weken vaststellen
- informatie uit te wisselen over lopende activiteiten/projecten, ontwikkelingen in de sector (organisatie van gevangenis, ontwikkelingen op het gebied van wetgeving, nieuws over netwerken...)
- onze activiteiten te coördineren met die van het PSC
- het delen van moeilijke klinische problemen
- nieuwe verzoeken te bespreken en zo nodig een stop op de follow-ups in te stellen.

2. PSYCHOSOCIAAL WERK

Onze dienst biedt sociale en/of psychologische hulp aan eenieder die aangeklaagd, veroordeeld of geïnterneerd is, ongeacht of hij al dan niet in de gevangenis zit. Familieleden en verwanten van verdachten kunnen ook een beroep op ons doen. De steun is algemeen, gratis en onafhankelijk van het gerechtelijk apparaat.

Wij zijn regelmatig aanwezig in de drie Brusselse gevangenis (Sint-Gillis, Vorst, Berkendael), alsook in de gebouwen van de vereniging.

2.1. Ons publiek

Het publiek bestaat uit mensen met uiteenlopende persoonlijke en juridische problemen. Toch kunnen we 5 grote profielen onderscheiden:

Beschuldigden, dat zijn personen tegen wie nog geen vonnis is uitgesproken. Zij kunnen in voorlopige hechtenis zitten, of onder huisarrest staan met elektronisch gps-toezicht, of vrij zijn maar onder voorwaarden van toezicht ("verdachten zonder aanhoudingsbevel").

Veroordeelden, personen tegen wie een vonnis is uitgesproken. Deze straf kan een gevangenisstraf zijn, maar ook elektronisch toezicht, voorwaardelijke vrijlating, proeftijd, taakstraf, enz.

De **geïnterneerden**, personen van wie is erkend dat zij ten tijde van het misdrijf niet verantwoordelijk waren voor de controle van hun daden. Er wordt hun specifiek werk voorgesteld om een structuur te vinden die aan hun pathologie is aangepast, en voordat zij naar instellingen voor sociale bescherming worden overgebracht.

Soms ontvangen wij ook meer atypische profielen: mensen met moeilijkheden die voortvloeien uit hun strafrechtelijk verleden, ook al is dit administratief afgesloten, voormalige cliënten die af en toe bij ons terugkomen of die hun steun voortzetten na hun periode van voorwaarden, enz.

Ten slotte kunnen ook de **families en verwanten** van verdachten door onze dienst worden bijgestaan. Tijdens de hechtenis is het de bedoeling uit te leggen wat het gedetineerde familielid doormaakt en informatie te verstrekken over bepaalde aspecten van de procedure. Er wordt ook administratieve steun geboden indien zich tijdens de afwezigheid van het familielid specifieke behoeften voordoen (invoering van sociale hulp, eenmalige schuldbemiddeling, doorverwijzing naar de bevoegde instellingen, enz.), alsook morele steun, zelfs indien de gedetineerde ons niet bekend is omdat zijn plaats van detentie zich buiten Brussel bevindt.

2.2. Ontmoetingsplaatsen

Wij ontmoeten onze begunstigden tijdens individuele gesprekken in de gevangenis, op de terreinen van **Sint-Gillis** (huis van bewaring voor mannen + psychiatrische afdeling), **Vorst** (huis van veroordeling voor veroordeelde mannen) en **Berkendael** (huis van bewaring en veroordeling voor vrouwen + psychiatrische afdeling).

Het aantal follow-upbezoeken is groter op de site van Sint-Gillis, omdat de gevangenisbevolking (gemiddeld aantal 850 gedetineerden voor een reële capaciteit van 576) er veel groter is dan op de twee andere sites, evenals het aantal uitgestroomde gedetineerden.

De gesprekken vinden ook plaats in onze kantoren in Elsene en hebben betrekking op gedetineerden met verlof (enkele uren) of penitentiair verlof (36 uur), opgesloten in Brussel of in andere Belgische gevangenissen, en van wie het reïntegratieproject in Brussel is gevestigd. Gewoonlijk wordt met de psychosociale follow-up begonnen in de gevangenis, tijdens de periode waarin vrijlating niet mogelijk was, en wordt deze voortgezet in onze gebouwen, wanneer zij worden vrijgelaten. De ontmoetingen buiten de gevangensmuren zijn een logische voortzetting van de ondersteuning en het integratieproces. De reeds bestaande vertrouwensband wordt versterkt door de psychologische en/of sociale steun die wordt geboden tijdens de moeilijke fase van het verlaten van de gevangenis. Voor delinquenten wier primaire netwerk (familie, naaste vrienden) niet kan worden gebruikt, zijn de institutionele steunpunten, die voortdurend worden overspoeld, vaak ontoereikend of treden zij traag in werking, waardoor het reïntegratieproces regelmatig een echt hindernissenparcours wordt.

Met gedetineerden die in gevangenissen buiten Brussel opgesloten zitten en die wij niet in de gevangenis ontmoeten, maar die niettemin om steun vragen, kunnen wij telefonisch samenwerken en een ontmoeting op kantoor voorstellen wanneer zij de gevangenis verlaten. De redenen voor deze follow-ups kunnen zijn

- voormalige cliënten, die in Brussel zijn geïnitieerd en naar gevangenissen buiten Brussel zijn overgebracht, die opnieuw contact met ons opnemen als hun vrijlating nadert,
- mensen met elektronisch toezicht of voorwaardelijke vrijlating, gevestigd in Brussel,
- personen tegen wie maatregelen zonder gevangenisstraf zijn genomen: voorwaardelijke straf, proeftijd, beschuldiging zonder aanhoudingsbevel, enz.

Tenslotte kunnen in bepaalde uitzonderlijke gevallen, en alleen als de voortzetting van de begeleiding afhankelijk is van onze verplaatsing, huisbezoeken worden overwogen. Vaak gaat het om mensen die preventief onder elektronisch toezicht staan en aan wie zeer strikte vrijlatingsvoorwaarden zijn opgelegd, met name een absoluut verbod om de verblijfplaats te verlaten, behalve om juridische of gezondheidsredenen.

2.3. Sociale follow-up

De sociale follow-up vindt plaats tijdens individuele gesprekken op kantoor, in de gevangenis of thuis, en is erop gericht een ondersteuningsrelatie tot stand te brengen met gedetineerden, ex-gedetineerden of hun familieleden. Naar gelang van de behoeften worden systematisch contactpunten en samenwerkingsverbanden tot stand gebracht met justitiële autoriteiten, gevangenisautoriteiten en gemeenschapsinstanties: advocaten, rechtbanken, interne gevangenisdiensten, Huizen van Justitie, enz.

Deze steun kan worden verleend tijdens en na de detentie en kan bestaan uit de voorbereiding van het detentie- en herindelingsplan, administratieve en sociale bijstand op het gebied van openingsrechten met betrekking tot inkomen, werkgelegenheid, opleiding, huisvesting, schuldregeling, relationele en psychologische aspecten...

In het kader van de sociale follow-up voeren de maatschappelijk werkers ook sociale consultaties uit in de gevangnissen van Berkendaal en Sint-Gillis, voor alle recentelijk gedetineerde personen. Deze specifieke sessies, die "nieuwkomerssessies" (PANE) worden genoemd, worden samen met andere diensten in de sector uitgevoerd. De wijze van optreden van deze diensten is in de loop van het jaar 2021 echter ingrijpend gewijzigd in verband met de gezondheidscrisis. Door de talrijke richtlijnen van de directies van de instellingen was er behoefte aan overleg met alle Brusselse diensten voor rechtshulp, teneinde een gemeenschappelijke organisatiemethode aan de directies voor te stellen. Het belang van de handhaving van de PANES, het enige interventie-instrument voor degenen die achter de tralies zijn beland, heeft inderdaad meerdere professionele aanpassingen noodzakelijk gemaakt: Er was vaak wrijving tussen de vereisten die de gezondheidscrisis stelde en de menselijke behoeften, maar de sector van de externe diensten kon steunen op de langdurige samenwerking met de directie van de gevangnissen om ondanks de problemen hun informatie-, begeleidings- en luisteropdrachten te blijven uitvoeren.

2.4. Psychologische follow-up

De overgrote meerderheid van de psychologische follow-ups zijn follow-ups op lange termijn die zich over verschillende jaren uitstrekken en niet zich niet noodzakelijk beperken tot aandacht voor de directe problemen van de betrokkene. Dit is een teken van een goede start en van werk dat tijd kan vergen om zich aan te passen aan het ritme en de behoeften van elke persoon, soms met pauzes en hervattingen.

Kortdurende follow-ups (minder dan 10 interviews) eindigen om twee belangrijke redenen:

- of de gevangene wordt overgeplaatst naar een andere instelling waar wij niet mee samenwerken;

- of de bijeenkomst vindt niet plaats, met name in het geval van gedwongen follow-up. Hoewel onze dienst in principe alleen op verzoek van de rechtzoekende optreedt, gebeurt het namelijk dat de psychologische follow-up sterk wordt gesuggereerd aan de beklagde om bijvoorbeeld een voorwaardelijke invrijheidstelling te verkrijgen (een dergelijke voorwaarde kan ook bestaan voor de sociale follow-up, het voorstel om een "psychiater" te raadplegen roept vaker weerstand op). In dergelijke gevallen zal het meeste werk gaan over het helpen ontstaan van een persoonlijke hulpvraag op dit gebied.

De psychologische follow-up is dan ook vaak langdurig en regelmatig, met het voordeel dat een betrouwbare en kwaliteitsvolle band tot stand kan worden gebracht, maar met het nadeel dat het dienstenaanbod snel verzadigd raakt. Er is een gemeenschappelijke wachlijst opgesteld om de verzoeken om follow-up van de vier Cocom-diensten te verzamelen. Het vereenvoudigt de procedures voor gedetineerden, vergemakkelijkt de communicatie tussen diensten en verkort de tijd die nodig is om zorg te verlenen tot op zekere hoogte. Helaas lost dit niet het probleem op van het gebrek aan voldoende middelen om aan de vraag te voldoen. Er zijn ook op gewezen dat deze situatie het moeilijk maakt om op korte termijn in te grijpen wanneer wij een dringend verzoek ontvangen.

Weinig of geen familieleden van verdachten worden opgevolgd in de dienst. Hun hulpvragen verzoeken kunnen niet worden ontvangen indien het gedetineerde familielid reeds door de psycholoog is gezien. Dit vormt geen beletsel voor incidentele ondersteuning via de telefoon, of hulp bij het zoeken naar alternatieven in een andere dienst.

In het algemeen wordt grote zorg besteed aan de ontvangst van verzoeken en de communicatie met de mensen die contact met ons opnemen. Telefonisch of schriftelijk, door doorverwijzing te ondersteunen wanneer wij niet direct kunnen antwoorden, zorgen wij ervoor dat geen enkel verzoek onbeantwoord blijft. Dit is een essentieel element van (re)humanisering in een systeem dat ertoe neigt mensen niet meer als individu te zien.

2.5. Workshop-activiteiten

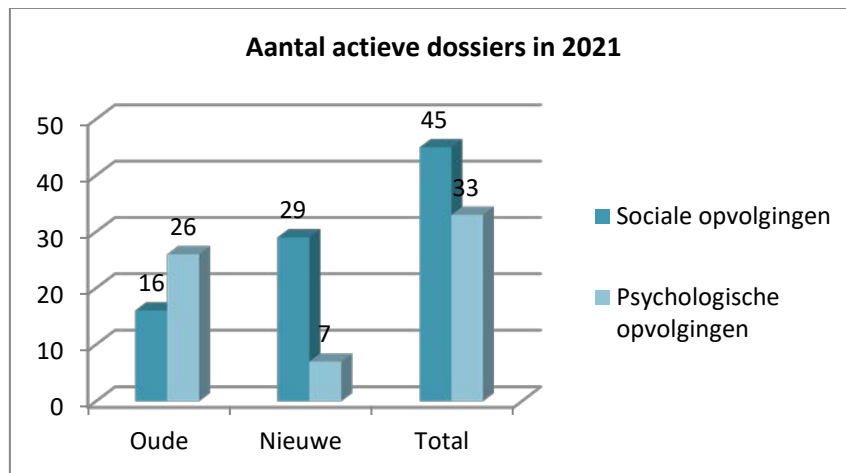
Onze afdeling legt bijzondere nadruk op workshops voor gedetineerden van de psychiatrische inrichting. De doelstellingen zijn als volgt:

- de ontwikkeling van de persoonlijke vaardigheden van de deelnemers: betere zelfkennis;
- de ontwikkeling van de creativiteit van de deelnemers, de wil om nieuwe technieken te leren en te ontdekken;
- de ontwikkeling van "levensvaardigheden" en "sociale vaardigheden" in een groep: respect voor anderen binnen het vastgestelde kader.

3. ACTIVITEIT 2021

De vermelde cijfers hebben alleen betrekking op de situatie van de begunstigde op het ogenblik van de indiening van de aanvraag. De evolutie van de justitiële en sociale situatie van de betrokken personen is dus niet zichtbaar.

3.1. Aantal bestanden

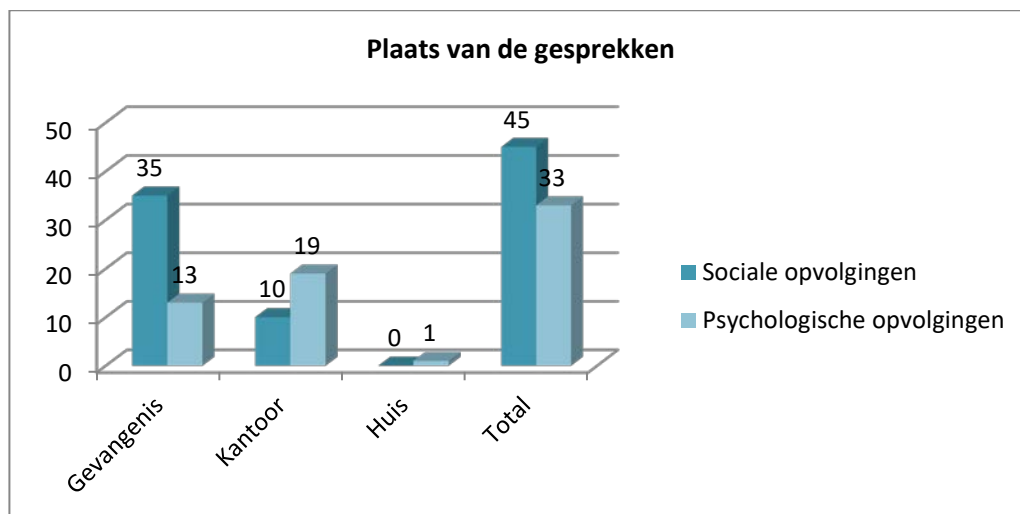
In deze grafiek worden alleen lopende begeleidingen geregistreerd, d.w.z. waar hulpverleners de mensen ten minste eenmaal (of tweemaal) hebben ontmoet. Het omvat niet de eenmalige contacten per telefoon of per post, verzoeken om informatie, mensen die tijdens de PANE (permanente nieuwkomersbijeenkomsten) zijn ontmoet, doorverwijzingen naar andere diensten, verzoeken om principeakkoorden voor sociale en/of psychologische follow-up, verzoeken om diverse soorten eenmalige hulp (kleding, enz.), enz.

In de loop van dit jaar hebben wij 78 psychologische en sociale follow-ups uitgevoerd. Dit totaal omvat 5 gevallen die ook door andere diensten in het PSC gevolgd worden (psychologisch en sociaal), voor een totaal van 73 begeleide personen. Deze cijfers blijven globaal constant in vergelijking met 2020 (71 gevallen) en 2019 (84).

Op sociaal niveau werden 45 verzoeken behandeld, waarvan er 16 in voorgaande jaren waren begonnen. Dit cijfer geeft niet alle verzoeken om sociale follow-up weer die onze dienst heeft ontvangen, omdat wij wegens personeelsgebrek slechts op een deel daarvan positief kunnen reageren.

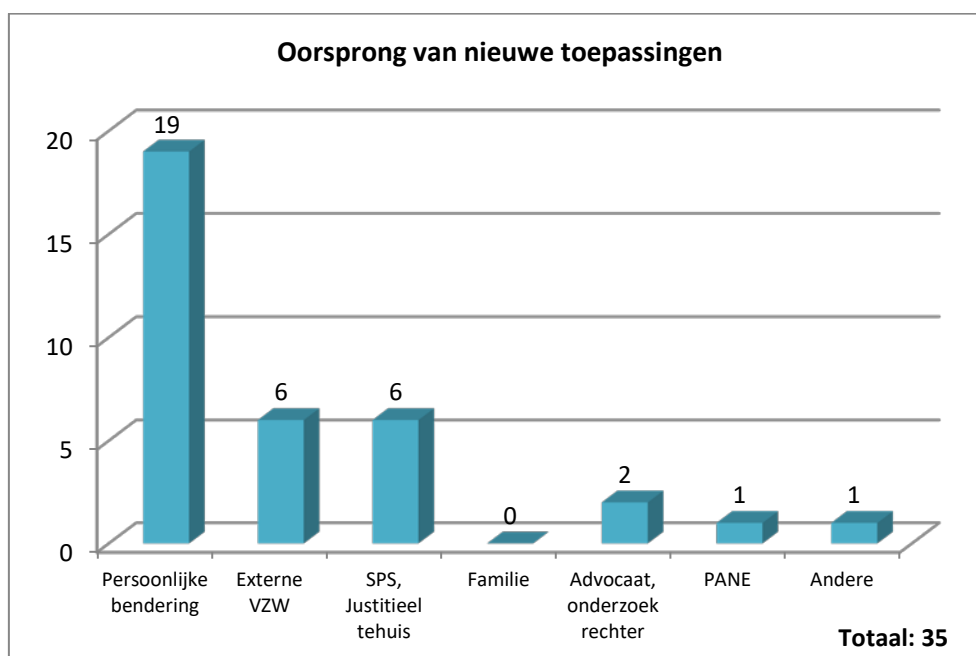
Wat de psychologische follow-up betreft, zijn de jaren onderling vergelijkbaar. Het totale aantal follow-ups blijft stabiel, met een relatief beperkt aantal nieuwe gevallen.

3.2. Plaats van de interviews

Net als in 2020 vonden in 2021 de meeste sociale interviews plaats in de gevangenis. Het verschil is minder uitgesproken voor psychologische interviews, die hoofdzakelijk op kantoor werden gehouden.

3.3 Nieuwe toepassingen

Ook dit jaar stellen wij vast dat de overgrote meerderheid van de verzoeken het resultaat is van een persoonlijke aanvraag door de rechtzoekende.

Verzoeken om psychologische hulp die via de gemeenschappelijke wachtlijst voor de diensten van Cocom worden ontvangen, vallen onder de categorie "externe organisaties zonder winstoogmerk".

Wat de categorie "familie, naaste verwanten" betreft, worden wij weliswaar regelmatig via deze weg benaderd, maar wij zouden graag zien dat de gedetineerde wiens familie contact met ons opneemt, het verzoek uit eigen naam indient, om er zeker van te zijn dat de gedetineerde inderdaad bij dit proces betrokken is geweest.

3.4. Activiteiten in de bijlage

Ten gevolge van de pandemie is de toegang tot de workshops beperkt en is het aantal deelnemers sterk verminderd: slechts vier geïnterneerden kunnen eraan deelnemen wegens plaatsgebrek in de zaal, die niet voldoende ventilatie toelaat.

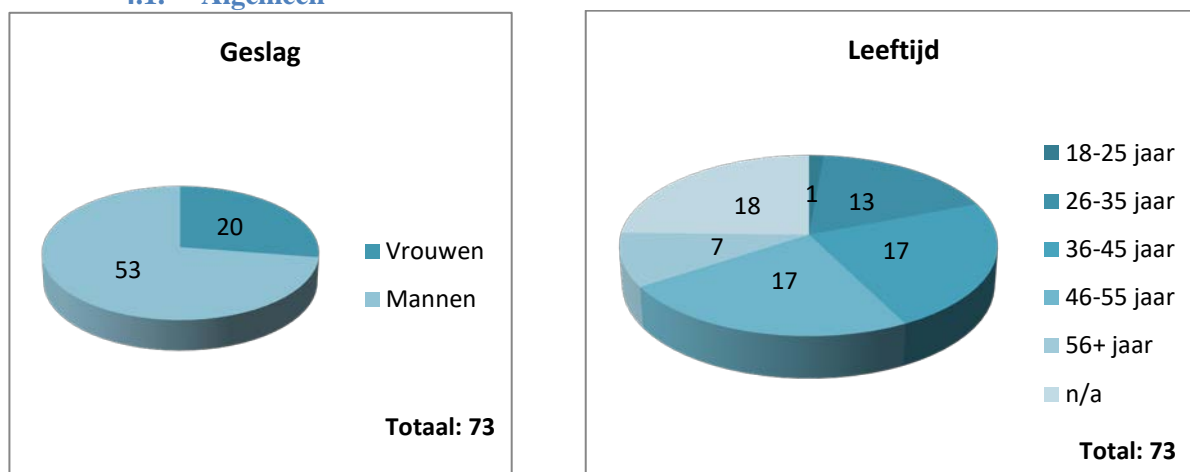
In totaal konden 19 activiteiten van de 52 weken plaatsvinden, wat extreem weinig is in vergelijking met voorgaande jaren. Zo werden 33 activiteiten geannuleerd. De redenen voor de afgelastingen waren voornamelijk het gebrek aan gevangenis personeel en quarantaines als gevolg van het coronavirus. Bovendien vonden van 30 september tot 4 november 2021 werkzaamheden plaats in het bijgebouw om de lokalen voor het COCS in te richten¹. Als gevolg daarvan konden gedurende ongeveer drie maanden geen activiteiten plaatsvinden.

Desondanks hebben wij gedurende enkele weken weefworkshops georganiseerd om een verandering in de gebruikte kunsttechnieken teweeg te brengen. De gevangenen uitten de wens Braziliaanse armbanden te kunnen maken en kookworkshops te kunnen volgen.

Tenslotte werd een moestuinproject opgestart in de tuin die toegang geeft tot de bezoekszaal van de site van Sint-Gillis. Dit project kon niet worden voortgezet wegens gebrek aan gevangenis personeel om de gedetineerden van het bijgebouw naar de tuin te begeleiden. Dit is een project dat herhaald kan worden als de gevangenis naar Haren verhuist.

4. PROFIEL VAN DE GEVOLGDE PERSONEN

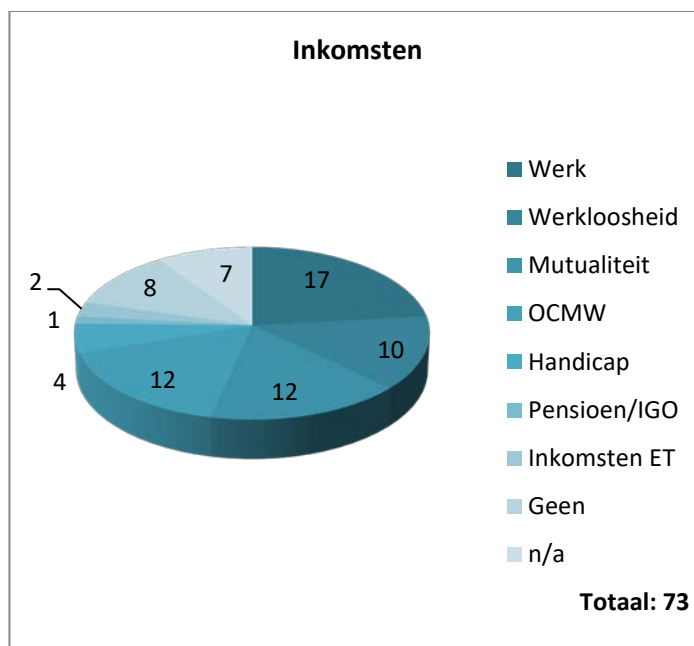
4.1. Algemeen

Het typische profiel van de rechtzoekende die door onze dienst wordt begeleid, is dat van een man van middelbare leeftijd (36-55 jaar). Deze constatering herhaalt zich van jaar tot jaar, hoewel er dit jaar sprake is van een aanzienlijke stijging van het aantal vrouwen dat wordt gevolgd (+ 66%).

¹ Beveiligd klinisch observatiecentrum, voorzien in de 2014 Interneringswet.

4.2. Inkomsten

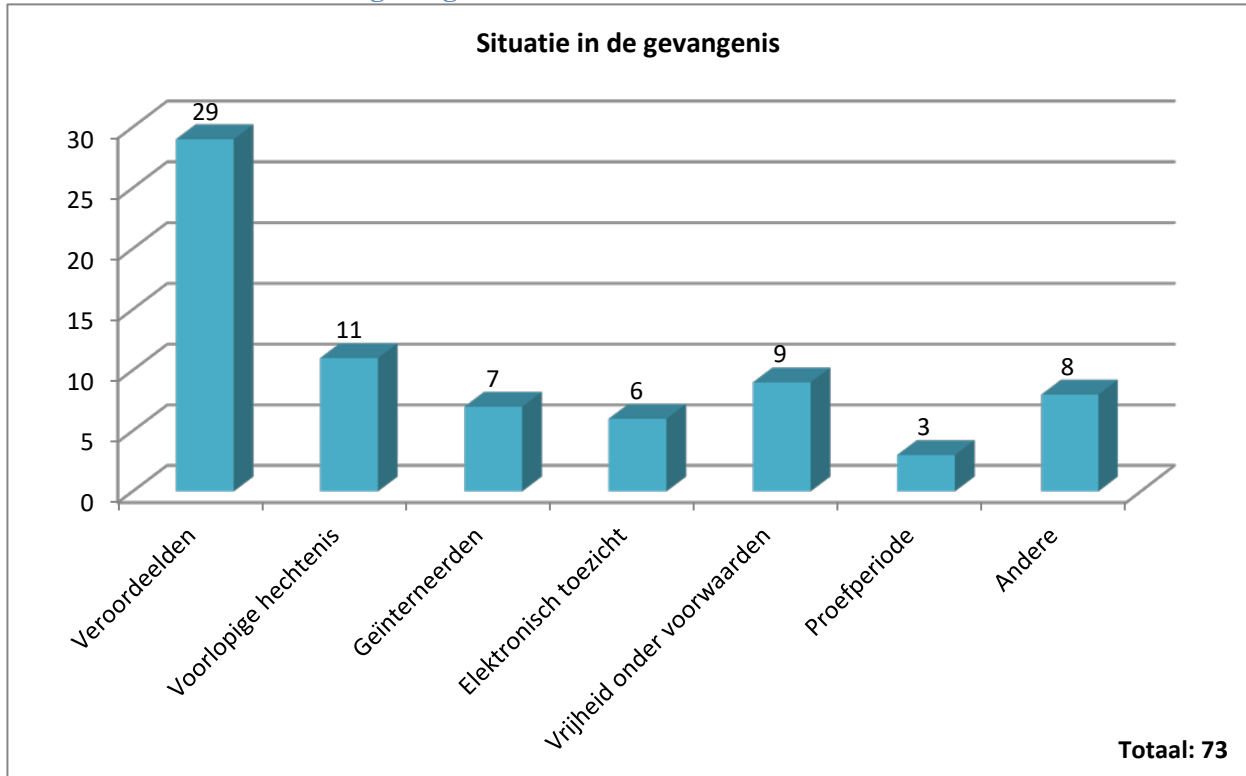

De bovenstaande gegevens werden gemeten op het moment van ontmoeting van de beschuldigen of vlak voor hun opsluiting. Op deze basis werken wij aan het **w a a r b o r g e n** van sociale rechten na hun detentie. Tijdens hun detentie ontvangen de mensen immers geen inkomen meer en moeten zij het dus hebben van het geld dat hun familieleden sturen. Zonder deze bijstand zouden zij geen andere keuze hebben dan voor de gevangenis te werken voor een loon tussen 0,75 en 4 euro per gewerkt² uur of stukloon. De beheerscommissie van de Régie du travail pénitentiaire stelt de bedragen vast die aan de gedetineerde worden toegekend, afhankelijk van de gevangenis en het soort werk.

De Meesten van de gedetineerden die wij hebben ontmoet, ontvangen een vervangingsinkomen (werkloosheid, ziekenfonds, RIS, invaliditeitsuitkering, pensioen). Er zij ook op gewezen dat sommige van de door ons gevolgde personen geen inkomen hebben. Dit kan worden verklaard door hun onregelmatige administratieve situatie op Belgisch grondgebied. De onzekerheid van de bestaansmiddelen leidt uiteraard tot een complexere sociale reïntegratie.

² Koninklijk besluit van 26 juni 2019

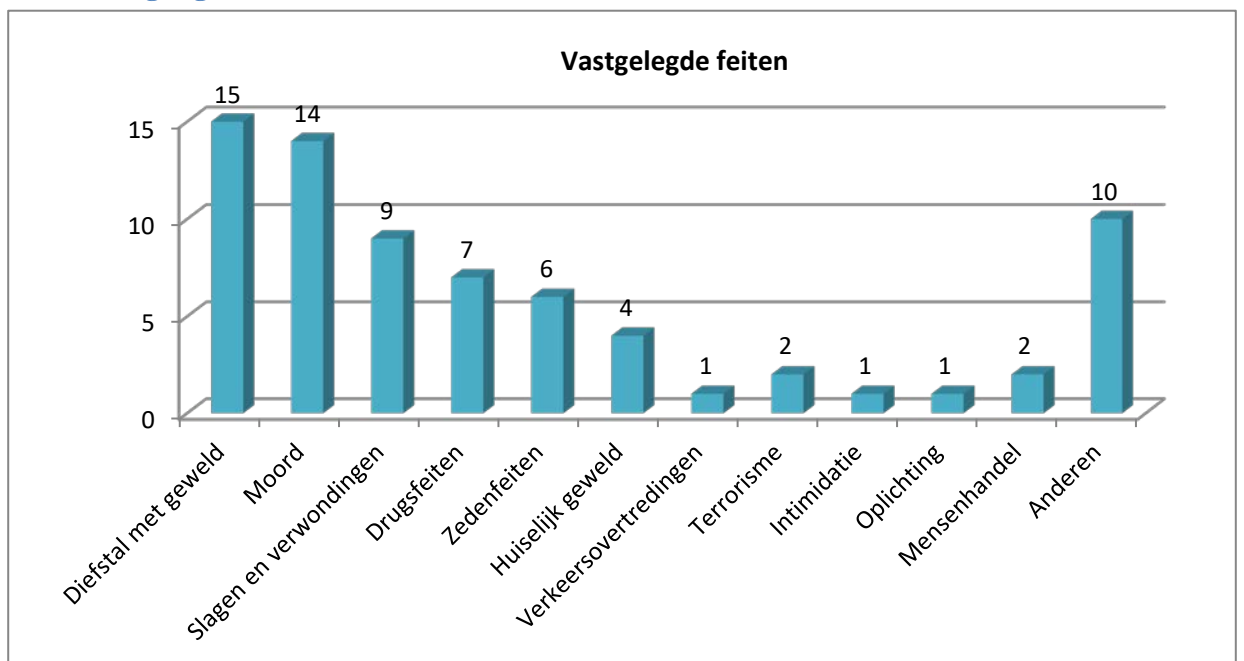
4.3. Situatie in de gevangenis

Bijna tweederde van de door onze dienst gecontroleerde personen is gedetineerd: 29 veroordeelden volgens het gemeene recht, 11 personen in voorlopige hechtenis en 7 met een geïnterneerde status.

Het resterende derde deel omvat mensen die niet langer gevangen zitten, maar voor het merendeel nog wel met justitiële maatregelen te maken hebben.

4.4. Vastgelegde feiten

De meeste mensen die wij ontmoeten zijn vervolgd voor beroving met geweld, moord, mishandeling en/of drugshandel.

Wij stellen vast dat bij vrouwen in de gevangenis moord (moord of doodslag) verhoudingsgewijs vaker voorkomt dan bij mannen. Verzoeken om psychologische follow-up na dit soort incidenten komen ook vaker voor.

Ook moet worden gewezen op het betrekkelijk grote aantal gevallen waarin wij geen informatie hebben over de gepleegde feiten. Het komt voor dat wij voor specifieke begeleidingen deze informatie niet nodig hebben om met de personen te kunnen werken.

5. TRANSITACCOMMODATIE

APO beschikt over een studioflat naast zijn kantoorgebouw, die wordt aangeboden als een overgangsverblijf tussen de gevangenis en particuliere huisvesting. De accommodatie bestaat uit een leefruimte met keuken, zitkamer en bed, en een badkamer.

Het doel van dit overgangsverblijf is een mogelijkheid tot verlaten van de gevangenis te bieden aan een persoon die gedetineerd is, geen andere huisvesting heeft en van wie de vrijlating afhankelijk is van de kwestie van de huisvesting. Dit is typisch het geval voor gedetineerden die in aanmerking komen voor elektronisch toezicht of voorwaardelijke invrijheidstelling, maar die, wegens gebrek aan accommodatie, gevangencellen blijven vullen.

De selectieprocedure voor aanvragers omvat verscheidene gesprekken met twee leden van het team om de psychosociale situatie te beoordelen. Over het algemeen accepteren wij mensen die tijdens hun detentie al door onze dienst zijn gevolgd. Er wordt voorrang gegeven aan kandidaten die na hun vrijlating een beroepsactiviteit hebben gepland (opleiding, werk, vrijwilligerswerk, enz.). Ook wordt sociale steun verleend om ervoor te zorgen dat de rechten van de huurders worden gewaarborgd en dat hun administratieve zaken in orde zijn, en om hen te helpen bij het vinden van huisvesting op de particuliere markt.

Dit jaar bood onze transitaccommodatie onderdak aan twee personen die de gevangenis verlieten. De eerste was al in 2020 gehuisvest en heeft haar huurcontract laten verlengen wegens de gezondheidssituatie en de moeilijkheid om geschikte huisvesting te vinden.

De tweede persoon arriveerde in de loop van het jaar na verschillende gesprekken om zijn verzoek te evalueren. Deze aanvraag kwam via ons netwerk van partners bij ons terecht omdat deze persoon een atypisch profiel heeft, dat moeilijk te aanvaarden is door non-profitorganisaties die daklozen helpen. De betrokkene heeft immers te kampen met een combinatie van moeilijkheden: ex-gevangene, zonder verblijfsvergunning, zonder familie die hem kan opnemen, en wiens enige mogelijkheid tot inkomsten bestaat uit de toelage die wordt toegekend aan personen die onder elektronisch toezicht staan, en die lager is dan het inkomen uit sociale integratie.

6. SPECIFIEKE PROJECTEN EN EENMALIGE ACTIES

6.1. Het gratis sociale alarmnummer

Na de eerste lockdown en de sociale stagnatie waarin een groot en onvoorbereid deel van de bevolking was gestort, heeft de FdSS (Federatie van sociale diensten) een gratis nummer ingesteld voor sociale noodgevallen. De minister van Sociale Zaken van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wilde dit project in 2021 voortzetten.

Het APO-team, afwisselend met de verschillende afdelingen van het Protestants Sociaal Centrum, was actief betrokken bij het telefonisch meldpunt.

6.2. Nationale Gevangenis Dagen (NPD)

Deze 9e editie, van de Nationale Gevangenis Dagen, die plaatsvond van 29 november tot 5 december 2021, had als titel "Weaving the Real: Connections that make it worthwhile".

Op initiatief van een pluralistische groep verenigingen en organisaties informeren en stimuleren de Nationale Gevangenis Dagen (NPD) de discussie over de gevangenisituatie in België. Ter gelegenheid van deze dagen willen wij de aandacht vestigen op de absolute noodzaak om alle banden met de buitenwereld in stand te houden en te versterken, vooral met het oog op de veranderingen in verband met de pandemie.

APO nam deel aan de groepstentoonstelling in "Het huis van de mens Brussel" samen met andere projecten van andere verenigingen.

Ons fotografisch project "Le temps d'une pose" (Tijd voor een pose) werd daar opnieuw tentoongesteld, aangezien wij de workshops "weven" met de geïnterneerden niet hebben kunnen uitvoeren.

Rural Postcards is een kunstproject van fotograaf Giaime Meloni en architect Sabrina Puddu, Marie S. Curie Fellow aan de faculteit Architectuur van de KU Leuven. (Curie-beurs aan de faculteit architectuur van de KU Leuven). Het project richt zich op de gevangenis van Ruiselede en betreft gevangenen en personeel bij een briefkaartenuitwisseling.

Een derde project, "La tisanerie", werd toegevoegd door het FAMD, dat de groentetuinactiviteit wilde voorstellen die in de gevangenis van Berkendael was ontwikkeld. De groentetuin is gespecialiseerd in aromatische en geneeskrachtige planten, die door de vrouwelijke gevangenen worden gedroogd en in potten en zakken gedaan. In de winter wordt de moestuinworkshop vervangen door een kruidentheeworkshop, waar de vrouwen hun eigen kruidentheeworkshop naar eigen smaak of behoefte kunnen samenstellen en bereiden, met de kruiden die zij in de loop van het jaar hebben verbouwd.

Een tentoonstelling van acrylschilderijen van een in de gevangenis van Berkendael opgesloten kunstenaar, die op de steun van het FAMD kon rekenen, completeerde eveneens deze veelzijdige tentoonstelling. Een gastenboek werd aan de bezoekers aangeboden en bijgehouden.

Ten slotte heeft ook het katholieke pastoraat van de Brusselse gevangenissen een collectief werk tentoongesteld: de creatie van een altaarkleed, bestaande gemaakt door een "patchworks" van stoffen, die een draad moet symboliseren die het gevangenisinterieur en de mensen van de burgermaatschappij met elkaar verbindt.

6.3. Animatie van het bordspel Contretemps

In 2016 hebben de non-profitorganisaties APO en SRS (nu Rizome) samen een spel ontworpen met de naam "Contretemps". Het is bestemd voor jongeren vanaf 15 jaar en wordt hoofdzakelijk in schoolverband aangeboden in de vorm van activiteiten van ongeveer twee uur.

De belangrijkste doelstellingen zijn preventie en bewustmaking van jongeren van de realiteit van de gevangeniswereld, het ontcrachten van vooroordelen over het gevangenis milieu en de gevangenisbevolking, en het bieden van een inleiding in het strafprocesrecht en de realiteit op het terrein. Dit spel en de uitwisselingen die het teweegbrengt, zijn een gelegenheid om jongeren aan het woord te laten om hun vragen over dit onderwerp te beantwoorden.

Jammer genoeg liet de gezondheidscontext dit jaar niet toe een animatiesessie te organiseren. Wij hebben echter wel een bijeenkomst kunnen organiseren met studenten van het Cardijn-instituut (Louvain-la-Neuve) om toekomstige maatschappelijk werkers bewust te maken van de gevangenissector.

Wij hopen de animaties met de vereniging Rizome in 2022 te kunnen hervatten.

6.4. Kerstcadeaus in Berkendael

Tijdens de feestdagen heeft het APO-team geschenken uitgedeeld aan de 83 vrouwen in Berkendael en aan de baby in de instelling.

Deze verdeling werd mogelijk gemaakt door de gulle giften van de Protestantse Kerk van de Botanique. De pakjes bevatten allemaal leuke cadeautjes, zoals hygiëne- en schoonheidsproducten en kleine notitieboekjes.

6.5. Noodgevallen kits

Het idee voor noodgevallen kits is bij ons ontstaan in verband met de door Cocom aangeboden ontslagkits voor gedetineerden die de gevangenis

verlaten en buiten de gevangenis geen middelen van bestaan hebben³. Dankzij de medewerking van verschillende partnerkerken van het Protestants Sociaal Centrum kunnen wij nu aan alle gevangenen die door onze dienst worden begeleid ook een EHBO-kit ter beschikking stellen. Dit omvat ontsmettingsmiddel, verband en een warmtedeken.

7. OPLEIDING, CONFERENTIES

7 juni	<i>"Gevangenis, de enige oplossing?"</i> , online training van de Liga voor Mensenrechten (Dan Kaminski)
15 juni	Midi de la Fidex: de klachtenprocedure (Nicolas Cohen)
14 september	Midi de la Fidex: de halteplaats in Edingen
16 september	<i>"Verslavingskunde: van bewegen naar bewogen worden"</i> , online conferentie georganiseerd door het tijdschrift <i>Thérapie familiale</i>
20 september	<i>"Misdaden en straffen, nadenken over strafafschaffing"</i> , conferentie georganiseerd door Laïque Brussel (Gwénola Ricordeau)
Oktober	Feest van de Vrijheden: Films: <i>Prison For Profit, The Good Terrorist, Children Of The Enemy</i> Debat: <i>"De strafmatrix"</i>
17 november	<i>"Onze verloren jongeren"</i> , documentairevoorstelling en presentatie van gevangeniswerk in de bibliotheek van Elsene
29 november	Midi de la Fidex: de kamer van de sociale bescherming (Caroline Mertens)
26 november	<i>"De straf eindigt niet als je de gevangenis verlaat"</i> , ULB conferentie

8. NETWERK

8.1. Werkgroepen

De coördinatoren van de gemeenschappen hebben verschillende werkgroepen georganiseerd om de externe en interne diensten van de gevangenis bijeen te brengen en na te denken over hun praktijken in het kader van hun respectieve opdrachten. Het is van belang dat bij elke groep een werknemer van elke instelling aanwezig kan zijn.

8.1.1. Sociale bijstand

In deze groep wisselen we praktijken uit tussen externe en interne diensten in de gevangenis. Wij proberen de samenwerking te vergemakkelijken om zo pro-actief mogelijk te zijn bij het helpen van degenen die onder de wet vallen. De pandemie heeft de vergaderingen van deze groep onderbroken, maar op verzoek van de diensten zullen zij in 2022 worden hervat.

³ Deze kits bevatten een MIVB-kaart, 6 maaltijdcheques, een toilettas en een lijst met nuttige adressen.

8.1.2. Geïnterneerden

In deze groep komen alle externe diensten bijeen die gedetineerden ondersteunen, alsmede de interne diensten van de gevangenis en de directeur van de psychiatrische afdeling. Het doel is de samenwerking tussen diensten te verbeteren voor deze categorie gedetineerden die intensievere steun nodig hebben.

De vergaderingen zijn een moment om moeilijkheden te bespreken die de werknemers of de gevangenis ondervinden, bijvoorbeeld tijdens speciale uitstapjes van geïnterneerden met externe diensten. Wat zijn de procedures die in de weg staan? Wat kan de directeur doen? Wat kan de externe dienst veranderen om de communicatie te vergemakkelijken? Het is ook een tijd om informatie uit te wisselen over de psychologische toestand van de geïnterneerde mensen.

In dit verband vindt ook een verzendingsvergadering voor de follow-up van geïnterneerden plaats. In tegenstelling tot gewone gedetineerden heeft deze groep automatisch een externe maatschappelijk werker die hen helpt met hun zorgproject om na de gevangenis een structuur te vinden die beter aan hun behoeften beantwoordt.

8.1.3. Huisvesting

In 2021 heeft de werkgroep Huisvesting een proefproject ontwikkeld onder de naam "Home Less Vincula", gericht op dakloze mannen die de gevangenis verlaten. Dit project wordt gezamenlijk ondersteund door Bruss'Help, de vzw La Source en de Brusselse rechtsbijstandsector. Om een structureel antwoord te bieden op het daklozenprobleem dat samenhangt met de vrijlating uit de gevangenis, voorziet de regeling in de opvang, voor een periode van maximaal 18 maanden, van 12 mannen die de Brusselse gevangenissen verlaten en die geen mogelijkheid tot huisvesting hebben. De semi-collectieve accommodatie is gelegen in Schaarbeek, in de Trein Hostel. De start van het project is gepland voor januari 2022.

8.1.4. Klinische praktijk met procesvoerders

Deze groep brengt al bijna 30 jaar verschillende professionals van de psychosociale diensten van de gevangenis, de externe diensten en de geestelijke gezondheidszorg samen om na te denken over de psychosociale ondersteuning van mensen die door het gerecht zijn veroordeeld.

De vergaderingen worden om de twee maanden gehouden in de lokalen van de Brusselse Liga voor Geestelijke Gezondheid in Elsene. Naast de permanente bespreking van actuele gebeurtenissen in gevangenissen, biedt de groep de mogelijkheid om ideeën en reflecties uit te wisselen rond klinische vignetten en wetenschappelijke teksten, en om mensen uit aanverwante sectoren te ontmoeten (bv. jeugdstrafrecht of online follow-up). Het is een plaats waar de strafrechtelijke logica en de gezondheidslogica elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar in confrontatie kunnen treden, steeds met het doel een zo humaan mogelijke reactie op de eisen van de beschuldigde te verzekeren.

8.2. Vertegenwoordiging binnen de sector

APO is actief vertegenwoordigd in de volgende structuren.

8.2.1. Overlegcomité inzake rechtshulp in Brussel

Dit comité, dat in 2006 werd opgericht, is samengesteld uit alle bevoegde overheden op het gebied van bijstand aan procespartijen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Franse Gemeenschapscommissie, de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap, alsook hun administraties en de diensten die door deze overheden zijn erkend en bepaalde deskundigen.

Zijn taken zijn het organiseren van permanent overleg tussen alle betrokken partijen, het ondersteunen en aanmoedigen van samenwerking op het terrein en het adviseren van de bevoegde autoriteiten over het gevoerde en te voeren beleid in de sector.

Om de zes weken komt het comité bijeen om de acties van de diensten in de gevangnissen, de ondervonden problemen of moeilijkheden, de lopende projecten, enz. te bespreken.

8.2.2. De Federatie voor Sociale Diensten (FdSS)

De Federatie van de Sociale Diensten verenigt en vertegenwoordigt een dertigtal associatieve sociale en psychosociale diensten in Wallonië en Brussel. Zij ontwikkelt projecten naar aanleiding van de vraag van haar leden of de behoeften op het terrein, met name met betrekking tot het recht op voedsel en het recht op water en energie. Zij draagt bij tot reflectie en onderzoek op het gebied van maatschappelijk werk. Ten slotte neemt zij deel aan de ontwikkeling van het sociaal beleid door systematisch te lobbyen en aanbevelingen te doen.

8.2.3. De vereniging van verenigingen die actief zijn in de gevangenis (CAAP)

De CAAP is een vereniging zonder winstoogmerk van verenigingen die actief zijn in Franstalige penitentiaire inrichtingen. Het heeft tot taak de in de gevangnissen aangeboden diensten te inventariseren en te bevorderen, overleg tussen zijn leden te organiseren en de bevolking en de overheid bewust te maken van de realiteit van het gevangeniswezen. APO is lid van deze vereniging sinds haar oprichting in 2007.

8.2.4. De Brusselse Federatie van Instellingen voor Gedetineerden en Ex-gedetineerden (FIDEX)

Fidex is een consortium van 13 verenigingen die actief zijn in de Brusselse gevangnissen en bijna 70 veldwerkers vertegenwoordigen. Het is gericht op een solide en complementaire articulatie van het werk van deze diensten door hun samenwerking te maximaliseren.

APO was in 1995 stichtend lid van deze non-profitorganisatie. Zij blijft om de twee maanden deelnemen aan de vergaderingen van de raad van bestuur, waar de huidige situatie van de diensten, de situatie in de drie Brusselse gevangnissen, enz. worden besproken.

Fidex organiseert ook vormings-/ bezinningsmiddagen (middagen) waaraan wij regelmatig deelnemen.